

Tematik Analiz Raporu: Yükseköğretim Kurumlarına Ait Performans Göstergeleri ve Kalite Güvence Sistemi İle İlişkisi (2020)

GİRİŞ	3
BÖLÜM 1. YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINA AİT PERFORMANS GÖSTERGELERİ VE KALİTE GÜVENCE SİSTEMİ İLE İLİŞKİSİ	4
1.1 YÖKAK Tarafından İzlenen Kurumsal Performans Göstergeleri.....	4
1.2 Yükseköğretim Kurumlarının Kalite Güvencesi Süreçlerinin Olgunluğu ile Performans Göstergeleri Arası İlişkiler	6
1.2.1 Kalite güvencesi süreçlerindeki genel olgunluk düzeyi ve yükseköğretim kurumu sıralamaları (Ranking) arası ilişkiler	6
1.2.2 Eğitim ve öğretim süreçlerinin kalite güvencesi açısından olgunluğu ve eğitim ve öğretim göstergeleri arası ilişkiler	7
1.2.3 Araştırma ve geliştirme süreçlerinin kalite güvencesi açısından olgunluğu ve araştırma ve geliştirme göstergeleri arası ilişkiler	8
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	9

GİRİŞ

Kurumsal gelişimde stratejik hedeflerin ve süreçlerin performans göstergelerinin tanımlanması ve sistematik olarak izlenmesi iç ve dış kalite güvence sisteminin en önemli boyutlarından birisidir. Kurumların stratejik amaç ve hedeflerinin yürütülen süreçlerle başarıya ulaştığından emin olmak için performans göstergeleri belirlemelidir. Belirlenen performans göstergelerinin ölçülmesi ile kurumun performansı izlenebilir ve bu sayede iyileştirme çalışmaları yürütülebilir.

Kalite güvencesi sisteminin önemli bir bileşeni olan performans göstergeleri yıllık bazda YÖKAK tarafından toplanmaktadır. YÖKAK tarafından altı başlık altında 130 performans göstergesi belirlenmiştir. Bu göstergelerin bazıları yükseköğretim kurumları tarafından sağlanırken bazıları YÖKSİS, ÖSYM, URAP, THE, WOS, Scopus vb. kaynaklardan toplanmaktadır.

Bu tematik analizde, 2020 Yılı Yükseköğretim Değerlendirme ve Kalite Güvencesi Durum Raporu da dikkate alınarak 2018-2020 yılları arasındaki performans göstergeleri ile kalite güvencesi sistemi arasındaki ilişki aşağıdaki üç boyut kapsamında incelenmektedir:

- Kalite güvencesi
- Eğitim ve öğretim
- Araştırma ve geliştirme

Söz konusu tematik analiz yükseköğretim kurumlarının performans göstergeleri ile kalite güvencesi süreçleri arasındaki olumlu ilişkiyi ortaya koymaktadır. Söz konusu olumlu ilişkinin yükseköğretim kurumlarıncı dikkate alınması önem arz etmektedir.

Bölüm 1. Yükseköğretim Kurumlarına Ait Performans Göstergeleri ve Kalite Güvence Sistemi İle İlişkisi

1.1 YÖKAK Tarafından İzlenen Kurumsal Performans Göstergeleri

Performans göstergeleri; temelde, yükseköğretim kurumlarının amaç ve hedeflerine ulaşma durumlarını izlemek için kullanılan araçlardır. Bu göstergeler bir kurumun gelişiminde stratejik hedeflerinin ve süreçlerinin belirlenmesine ve sistematik olarak izlenmesine, araştırma ve geliştirme faaliyetlerini verilere dayalı olarak düzenli aralıklarla ölçmesine yardımcı olur.

YÖKAK tarafından kurumsal performans göstergelerinin izlenmesinin amacı, iç ve dış kalite güvence sistemini desteklemek, kurumların belirlediği hedeflere ulaşıp ulaşmadığını tespit etmek, bilgi yönetim sistemleri aracılığıyla etkin bir izleme ve iyileştirme yapmak ve aynı zamanda kurumu değişime hazırlayan yenilikçi ve araştırmacı bir anlayışla kurum kültürü oluşturmaktır. Performans göstergelerinin ölçülebilir nitelikteki hedefleri değerlendirdiği ve bunların periyodik olarak gözden geçirilmesine olanak verdiği için kalite süreçlerine sağladığı katkı oldukça önemlidir.

Performans göstergeleri KİDR'nin en önemli destekleyicisi olarak her yıl düzenli olarak hazırlanır. YÖKAK performans göstergelerinin veri kaynağını; istatistik.yok.gov.tr'de yayımlanan veriler (YÖKSİS), kurumun kendisi tarafından doldurulan veriler, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nden (ÖSYM) alınan veriler ve değişik (URAP, THE, WOS, Scopus vb. ya da kurul tarafından hesaplanan) kaynaklardan yararlanılarak YÖKAK tarafından hazırlanan veriler oluşturmaktadır.

YÖKAK tarafından izlenen performans göstergeleri 6 başlık altında toplanmaktadır. Bunlar;

- Kuruma Ait Bilgiler,
- Kalite Güvence Sistemi,
- Eğitim ve Öğretim,
- Araştırma ve Geliştirme,
- Toplumsal Katkı,
- Yönetim Sistemidir.

Bu başlıklar altında tanımlanmış toplam 130 performans göstergesi bulunmaktadır. Bu göstergeler KGYBS sistemi üzerinden raporlaştırılmaktadır. Kurumlar göstergelere ilişkin kanıtları da bu sisteme yükleyebilmektedirler.

- “Kuruma Ait Bilgiler” başlığı altında eğitim, öğretim, idari ve araştırma alanlarına yönelik fiziksel ve yapısal durumuna ve aynı zamanda öğrenci ve akademisyen sayılarına ilişkin tanımlanmış 32 gösterge bulunmaktadır.
- “Kalite Güvence Sistemi” başlığı altında kurumun stratejik planında yer alan eğitim, araştırma, idari ve toplumsal hizmet faaliyetlerine ilişkin gerçekleşme oranları, URAP, SCIMAGO, THE, QS, RUR, Webometrics, USNEWS, NTU ve ARWU platformlarının yayınladığı yükseköğretim kurumlarının Türkiye ve dünya sıralamaları, kalite kültürünün yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar ve memnuniyet oranlarına ilişkin tanımlanmış 26 gösterge bulunmaktadır.
- “Eğitim ve Öğretim” başlığı altında kurumların eğitim ve öğretim faaliyetlerini izlemek ve iyileştirmek üzere tanımlanmış 32 gösterge bulunmaktadır.
- “Araştırma ve Geliştirme” başlığı altında kurumların araştırma geliştirme faaliyetlerine, yürüttükleri projelerine, ulusal ve uluslararası hakemli dergilerdeki yayın sayılarına ilişkin tanımlanmış 26 gösterge vardır. Bu göstergelerden SCI, SSCI ve A&HCI endeksli dergilerdeki yıllık yayın sayısı, atıf sayısı, Q1 yayın sayısı ve yayın oranı Web of Science veri tabanında taranan verileri listeleyen Incites veri kümesinden elde edilmektedir. Toplam yayın sayısı, alan ağırlıklı atıf endeksi, üniversite-sanayi ve uluslararası iş birlikleri ile yapılmış yayın sayıları, ilk %10'luk dilimde atıf alan yayın sayısı, ilk %10'luk dilimdeki dergilerdeki yayın sayısı ve bunların toplam yayın sayısına oranını gösteren yayın oranları Scopus veri tabanında taranan verileri listeleyen Scival veri kümesinden elde edilmektedir. Ayrıca YÖKSİS üzerinden alınan öğretim üyesi sayıları kullanılarak her bir yükseköğretim kurumu için öğretim üyesi başına düşen yayın sayıları da “Araştırma ve Geliştirme” başlığı altında gösterilmektedir.
- Kurumun yürüttüğü sosyal sorumluluk projeleri, bu projeler kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlere ilişkin veriler “Toplumsal Katkı” başlığı altında listelenmiştir.
- Kurumun gelir ve gider döngüsünün izlenebileceği göstergeler “Yönetim Sistemi” başlığı altında toplanmıştır.

YÖKAK tarafından izlenen performans göstergeleri, kurumun kalite güvencesi süreçleri ile olan ilişkisini nicel verilerle anlamlı kılan en önemli araçtır. Kurumlar oluşturulan bu göstergeler ile 2015-2020 yılları arasında kurum bilgilerine, kalite güvence sistemine, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme alanlarına, toplumsal katkı ve kurumların yönetsel faaliyetlerine yönelik verileri içeren tabloları görüntüleme ve farklı yükseköğretim kurumları ile kendisini karşılaştırma imkânı bulmaktadır. YÖKAK tarafından izlenen performans göstergeleri, iç ve dış değerlendirme süreçlerine sunduğu destek ile kurumlara kalite süreçlerinin gelişiminde önemli katkılar sunmaya devam etmektedir.

1.2 Yükseköğretim Kurumlarının Kalite Güvencesi Süreçlerinin Olgunluğu ile Performans Göstergeleri Arası İlişkiler

Bu başlık altında yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine ilişkin olarak pek çok ulusal ve uluslararası otorite ve elbette YÖKAK tarafından temel nitelik göstergeleri kabul edilen bazı performans göstergeleri ile kalite güvencesi süreçlerinin olgunluğu arasındaki ilişkiler incelenmektedir. Kalite güvencesi süreçlerinin olgunluğu kurumun Kurumsal Dış Değerlendirme ve Akreditasyon Programı kapsamında geçirdiği dış değerlendirmeler sonucunda üretilen Kurumsal Dış Değerlendirme Raporlarından (KGBR) ve Kurumsal Akreditasyon Raporlarından (KAR) elde edilmiştir. Analizler 2018, 2019, 2020 yıllarında Kurumsal Dış Değerlendirme ve Kurumsal Akreditasyon Programlarına dâhil olan 104 kurumu kapsamıştır. Bu süreçte kurumların 2018-2019 yıllarında değerlendirilen olgunluk düzeyleri YÖKAK 2020 yaklaşımına benzeştirilerek incelenmiştir. İncelemeler Pearson Momentler Çarpımı Katsayıları ile $p < .05$ istatistiksel anlamlılık düzeyi gözetilerek gerçekleştirilmiştir.

1.2.1 Kalite güvencesi süreçlerindeki genel olgunluk düzeyi ve yükseköğretim kurumu sıralamaları (Ranking) arası ilişkiler

Çalışmada bu amaçla SCIMAGO ve URAP TR sıralamaları ele alınmıştır. Üniversite sıralamaları azaldıkça iyileşen, olgunluk düzeyi ise arttıkça iyileşen iki değişken olduğu için, aralarında ters bir ilişki söz konusudur. Bulgular Tablo 1'da sunulmaktadır.

Tablo 1. Kalite güvencesi süreçlerinin genel olgunluğu İle SCIMAGO ve URAP TR sıralamaları arası ilişkiler

		Toplam olgunluk düzeyi	Araştırma ve geliştirme süreçleri olgunluk düzeyi
2020 yılı göstergeleri	Scimago Sıralaması	-.449**	.063
	Urap TR Sıralaması	-.589**	-.229*
2020-2018 farklılaşması	Scimago Sıralaması	-.404*	-.361
	Urap TR Sıralaması	-.195	-.240*

** $p < .01$, * $p < .05$

Tablo 1 incelendiğinde gerek 2020 göstergeleri gerekse 2020-2018 yılı farklılaşması açısından istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerle karşılaşılmaktadır. Buna göre kalite güvencesi açısından toplam (kalite güvencesi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemleri başlıklarının genelinde) olgunluk düzeyi arttıkça kurumların SCIMAGO ve URAP TR sıralamalarındaki yükselişi de artmaktadır.

1.2.2 Eğitim ve öğretim süreçlerinin kalite güvencesi açısından olgunluğu ve eğitim ve öğretim göstergeleri arası ilişkiler

Çalışmada bu amaçla çift ana dal yapan lisans öğrencisi oranı ve akredite program sayısı göstergeleri incelenmiştir. Bulgular Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Eğitim ve öğretim süreçlerinin olgunluğu ile eğitim ve öğretim göstergeleri arası ilişkiler

	Toplam olgunluk düzeyi	Eğitim ve Öğretim süreçleri olgunluk düzeyi
Çift ana dal yapan lisans öğrencisi oranı	.389**	.265**
Akredite lisans program sayısı	.401**	.269**

** $p < .01$

Tablo 2 incelendiğinde gerek eğitim ve öğretim süreçleri gerekse genel anlamda kalite güvencesi süreçlerinin olgunluğu ile incelenen göstergeler arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişkilerle karşılaşılmaktadır. Bu durum yükseköğretim kurumlarında eğitim ve öğretim alanında ve genel anlamda kalite güvencesi süreçlerinin olgunluğu arttıkça, çift ana dal yapan lisans öğrenci oranları ve akredite lisans program sayılarının da artma eğiliminde olduğuna işaret etmektedir.

1.2.3 Araştırma ve geliştirme süreçlerinin kalite güvencesi açısından olgunluğu ve araştırma ve geliştirme göstergeleri arası ilişkiler

Bu boyutta kalite güvencesi süreçlerinin olgunluğu ile alan ağırlıklı atıf endeksi, toplam yayın sayısının öğretim üyesi sayısına oranı (belge sayısı/öğretim üyesi sayısı), öğretim üyesi başına SCI, SSCI ve A&CHI endeksli dergilerdeki yıllık yayın sayısı, atıf sayısı ve %10'luk dilimde atıf alan yayın sayısının toplam yayın sayısına oranı (bu yayınların sayısı/toplam yayın sayısı) arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular Tablo 3'de sunulmaktadır.

Tablo 3. Araştırma ve geliştirme süreçlerinin olgunluğu ile araştırma ve geliştirme göstergeleri arası ilişkiler

	Toplam Olgunluk Düzeyi	Araştırma ve Geliştirme süreçleri olgunluk düzeyi
Alan ağırlıklı atıf endeksi	.019	.018
Toplam yayın sayısının öğretim üyesi sayısına oranı	.588**	.594**
Öğretim üyesi başına SCI, SSCI ve A&CHI Endeksli Dergilerdeki yıllık yayın sayısı	.467**	.554**
Atıf sayısı	.449**	.369**
%10'luk dilimde atıf alan yayın sayısının toplam yayın sayısına oranı	.254**	.327**

** $p < .01$

Tablo 3 incelendiğinde yükseköğretim kurumlarının araştırma ve geliştirme performansını ortaya koyan göstergelerin bu alanda ve toplamda kalite güvencesi süreçlerinin olgunluğuyla istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. Buna göre yükseköğretim kurumlarının toplamda ve araştırma ve geliştirme alanındaki kalite

güvencesi süreçlerinin olgunluğu arttıkça toplam yayın sayısının öğretim üyesi sayısına oranı, öğretim üyesi başına SCI, SSCI ve A&CHI endeksli dergilerdeki yıllık yayın sayısı, atıf sayısı ve %10'luk dilimde atıf alan yayın sayısının toplam yayın sayısına oranı da artmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Bir grup performans göstergesinin kalite güvencesi süreçlerinin olgunluğuyla ilişkilerini ele alan bu mikro inceleme birkaç soruya yanıt üretebilmektedir. Bu noktada ilk soru "Kalite güvencesi süreçleri kurumsal gelişime katkı sağlamakta mıdır?" olmalıdır. Elde edilen bulgular, kalite güvencesi süreçleri ve performans göstergelerinin nitelikli bir iyileşme eğilimi içerisinde olduklarını göstermekte, dolayısıyla kalite güvencesi süreçlerinin kurumsal gelişime katkı sağladığına işaret etmektedirler. İkinci ve ilki ile bağlantılı bir diğer soru ise "YÖKAK tarafından kurumsal performans göstergelerinin izlenmesi ne derece anlamlı olmaktadır?" sorusu olabilir. Elde edilen sonuçlar, kurumsal performans göstergelerinin izlenmesinin kalite güvencesi süreçlerinin etkilerini saptamakta önemli araç olduğuna işaret etmektedir.

© 2021 Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilmesi ve bağlantı verilmesi kaydıyla kısmen alıntı yapılabilir.

Yükseköğretim Kalite Kurulu Başkanlığı
A Üniversiteler Mah. 1600 Cad. No:10
06800 Bilkent Ankara-Türkiye
T 0 312 298 78 83
F 0 312 298 78 82
yokak@yokak.gov.tr

www.yokak.gov.tr